

.....

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

.....

УДК 343.14

В. В. Вапнярчук

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ПІДСЛІДНОСТІ, ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ ТА ПОЧАТКУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

У публікації аналізуються питання, які були поставлені Генеральною прокуратурою України перед науковцями Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, та наводяться відповіді на них. Поставлені питання були об'єднані в три групи: 1) щодо інституту підслідності; 2) щодо окремих особливостей допустимості доказів; 3) щодо початку досудового розслідування.

Ключові слова: підслідність, предметна підслідність, територіальна підслідність, допустимість доказів, початок досудового розслідування.

Постановка проблеми. В діяльності правоохоронних органів України виникає чимало труднощів під час тлумачення і застосування окремих положень чинного кримінального процесуального законодавства. Досить часто співробітники різних правоохоронних органів звертаються за отриманням фахової думки до науковців у галузі кримінального процесу. Відповіді на такі питання є, як правило, наслідком запеклих дискусій між фахівцями, інколи досить спірними з наукового погляду, але в будь-якому разі належним чином науково обґрунтованими й такими, що заслуговують на те, щоб з ними ознайомилися представники юридичної громадськості.

Метою статті є формулювання власного розуміння окремих спірних питань (зокрема, щодо інституту підслідності, допустимості доказів та початку досудового розслідування), які виникають в теорії і практиці кримінального провадження.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що отримання ґрунтовної від-

повіді на питання, які виникають у теорії і практиці кримінального провадження та є предметом дослідження у цій публікації, потребує не тільки системного тлумачення норм кримінального процесуального законодавства, а й належного їх наукового осмислення, вважаємо за доцільне висловити власне розуміння їхньої сутності в наукознавчому завідомленні.

Наукознавче завідомлення. 1. Щодо інституту підслідності. Традиційно в юридичній літературі під підслідністю розуміється сукупність ознак кримінального провадження, які дають можливість вирішити питання щодо суб'єкта, котрий здійснюватиме досудове розслідування. На підставі аналізу чинного кримінального процесуального законодавства та сучасних наукових праць, на наш погляд, можна виокремити два види підслідності: 1) предметну (або відомчу), що дає можливість визначити слідчий якого відомства буде здійснювати досудове розслідування (регулюється переважно ст. 216 КПК); 2) територіальну, яка дає можливість визначити слідчий якого адміністративно-те-

риторіального району буде здійснювати досудове розслідування (регулюється в основному ст. 218 КПК)¹.

Що стосується *предметної (відомчої) підслідності*, то необхідно відзначити, що в основу розподілу кримінальних проваджень між різними органами досудових розслідувань (різними відомствами) законодавцем покладено критерій (принцип) спеціалізації (галузевий напрям їхньої правоохоронної діяльності або предмет їхньої компетенції – звідси, до речі, й назва цього виду підслідності – предметна). Відповідно до цього критерію жоден орган досудового розслідування не повинен перебирати на себе повноваження іншого (саме цим критерієм, зокрема, зумовлюється й різний рівень вимог до осіб, які претендують на заміщення посад слідчих (детективів) у різних органах досудового розслідування).

Ознаки (як ми вище зазначили, підслідність – це сукупність ознак кримінального провадження), які дають можливість визначити предметну (відомчу) підслідність, досить різноманітні. Основною з них є кваліфікаційна – залежить від кваліфікації вчиненого кримінального правопорушення. Іншими ознаками, які є винятками з кваліфікаційної (а інколи й обов'язковими додатковими умовами її застосування), є такі: а) персональна; б) ознака зв'язку кримінальних проваджень; в) альтернативна; г) універсальна; д) ознака розміру предмета злочину чи завданої шкоди; е) ознака суб'єкта, щодо якого вчинено злочин; є) ознака тяжкості наслідків злочину. Не вдаючись до докладного аналізу всіх названих вище неосновних ознак, які впливають на визначення предметної (відомчої) підслідності, варто відзначити, що норми, які їх закріплюють, на наш погляд, є спеціальними стосовно норм, що закрі-

плюють кваліфікаційну ознаку, і в зв'язку з цим мають пріоритет.

Серед усіх названих неосновних ознак для вирішення поставлених у запиті питань потребує докладного аналізу універсальна ознака. Її загальноприйняте розуміння полягає у тому, що вона є винятком, який передбачає, що слідчий певного органу досудового розслідування може здійснювати кримінальне провадження щодо будь-якого правопорушення (тобто кваліфікаційна ознака взагалі не має жодного значення). Ця ознака досить чітко була закріплена в ч. 1 ст. 112 КПК 1960 р.: «за постановою Генерального прокурора України, його заступника, прокурора області та прирівняних до них прокурорів слідчими прокуратури можуть розслідуватись і інші злочини». У чинному ж КПК ця ознака закріплена в таких нормах:

1) у положенні абз. 3 п. 3 ч. 5 ст. 216 КПК України: «детективи Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття злочинів, які віднесені цією статтею до його підслідності, за рішенням Директора НАБУ та за погодженням із прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) можуть також розслідувати злочини, які віднесені до підслідності слідчих інших органів». Варто відзначити, що в процитованому положенні має місце як ознака за зв'язком проваджень, так і універсальна ознака. В силу ознаки за зв'язком проваджень можливим є провадження розслідування з метою припинення і розкриття злочинів, які зв'язані з уже розпочатим провадженням. З огляду на універсальну ознаку закон передбачає можливість здійснення детективами НАБУ розслідування злочину, який їм за кваліфікаційною ознакою не підслідний, однак розслідування якого дасть можливість попередити чи виявити підслідний їм злочин. Як бачимо, відмінність у використанні різних ознак для визначення підслідності залежить, по-перше, від мети розслідування; по-друге, від наявності первинного провадження. Прикладом застосування у проаналізованому випадку універсальної ознаки може бути ситуація, коли щодо особи вчиняється злочин проти життя і здоров'я (наприклад, передбаче-

¹ Варто зауважити, що виокремлення двох видів підслідності підтримується не всіма фахівцями в галузі кримінального процесу. Проте, вважаємо, що для нашого випадку (тобто для вирішення поставлених питань) це не є принциповим питанням. На наш погляд, для нас більш важливим є правильне розуміння функціонального призначення інституту підслідності, яким, на нашу думку, є визначення слідчого (як певного відомства, так і адміністративно-територіальної одиниці), котрий буде здійснювати досудове розслідування, та принципів (критеріїв) розподілу кримінальних проваджень між різними органами досудового розслідування, які закладені в чинному кримінальному процесуальному законі.

ний ст.ст. 122, 129 КК України) або злочин проти волі, честі та гідності (наприклад, передбачений ст. 146 КК України) з метою схилити її до скоєння корупційного злочину. У такому випадку детективи НАБУ можуть здійснювати досудове розслідування цих злочинів із метою попередження чи виявлення корупційних злочинів;

2) у положенні ч. 5 ст. 36 КПК України: «Генеральний прокурор України, керівник регіональної прокуратури, їх перші заступники та заступники своєю вмотивованою постановою мають право доручити здійснення досудового розслідування будь-якого кримінального правопорушення іншому органу досудового розслідування, у тому числі слідчому підрозділу вищого рівня в межах одного органу, у разі неефективного досудового розслідування. Забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування». Як бачимо, законодавець передбачив у процитованій нормі можливість застосування універсальної ознаки під час визначення предметної (відомчої) підслідності з обов'язковим дотриманням двох умов: а) неефективність досудового розслідування; б) неможливість застосування універсальної ознаки до кримінальних проваджень, віднесених до підслідності НАБУ. Більш того, на підставі системного аналізу статей 216 та 218 КПК України вважаємо, що можливість передачі іншому органу досудового розслідування, зважаючи на вказаний вище критерій спеціалізації під час визначення предметної підслідності та можливі негативні наслідки у разі його порушення (про це докладніше буде далі), означає передачу іншому слідчому підрозділу цього ж відомства, який або обслуговує іншу територію, або вищого рівня. Іншими словами, хоча закон і передбачає можливість передачі провадження до іншого органу досудового

розслідування, вважаємо, що таким іншим органом повинен бути або слідчий підрозділ вищого рівня, або територіально інший слідчий підрозділ цього ж відомства;

3) у положенні ч. 6 ст. 216 КПК України: «слідчі органів Державної кримінально-виконавчої служби України здійснюють досудове розслідування злочинів, вчинених на території або в приміщеннях Державної кримінально-виконавчої служби України (надалі – ДКВС)»². Як бачимо, законодавець у процитованій нормі передбачив можливість здійснення досудового розслідування слідчими ДКВС будь-яких кримінальних правопорушень, вчинених на території або в приміщеннях ДКВС, незалежно від їх кваліфікації (тобто скоєних будь-якими особами, зокрема й службовими особами ДКВС). З приводу цього положення хотілося б висловити свої міркування дещо докладніше. На нашу думку, створення і наділення статусом органу досудового розслідування слідчих підрозділів органів ДКВС є не зовсім виваженим і досить сумнівним рішенням законодавця, оскільки, по-перше, це суперечить концептуальній засаді інституту підслідності в кримінальному провадженні – спеціалізації розподілу кримінальних проваджень між різними органами досудових розслідувань (як зазначалося, критерієм такого розподілу є галузевий напрям їхньої правоохоронної діяльності або предмет їхньої компетенції). Вважаємо, що такий підхід є цілком розумним і виправданим, оскільки органи досудового розслідування, які відповідно до закону «спеціалізуються» на здійсненні досудового розслідування певних злочинів, можуть ефективніше й якісніше це зробити. Слідчі ж ДКВС можуть не володіти необхідними знаннями і досвідом. По-друге, таке рішення законодавця несе ризики появи корпоративізму в органах ДКВС. Адже слідчі ДКВС підзвітні і підконтрольні її керівництву, а це може призводити як до ускладнень щодо притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб ДКВС, так і до виникнення випадків зловживання з боку керівництва цього відомства стосовно співробітників служби або осіб, які попереднього ув'язнені чи відбувають покарання. Такий стан справ суперечить і практиці Євро-

² Цим положенням ст. 216 КПК України була доповнена Законом України «Про Вищу раду правосуддя» № 1798-VIII від 21.12.2016 р., який набрав чинності 5 січня 2017 р. Варто відзначити, що на сьогодні у Верховній Раді є два законопроекти, спрямовані на позбавлення статусу органу досудового розслідування слідчих підрозділів органів ДКВС.

пейського суду з прав людини, відповідно до якої «особи, які проводять перевірки, і ті, хто проводить розслідування, повинні бути незалежними за ієрархічним і відомчим підпорядкуванням від будь-кого, хто причетний до подій у справі; тобто слідчі мають бути незалежними на практиці» (рішення Європейського суду з прав людини «Давидов та інші проти України» від 1.07.2010 р.). По-третє, відповідно до ст. 41 КПК України одним із суб'єктів, який у порядку, визначеному законом, може залучатися до здійснення досудового розслідування, є оперативні підрозділи органів ДКВС. Останні можуть здійснювати певні процесуальні дії у рамках кримінального провадження у порядку взаємодії з будь-яким слідчим, який відповідно до визначених законом приписів (ст. 216 КПК України) здійснюватиме досудове розслідування кримінального провадження злочину, вчиненого на території ДКВС.

Стосовно *територіальної підслідності*. Відповідно до ч. 1 ст. 218 КПК основною ознакою визначення територіальної підслідності є ознака місця вчинення кримінального правопорушення. Неосновними є такі ознаки: місця виявлення ознак кримінального правопорушення, місця перебування підозрюваного чи більшості свідків, місця закінчення кримінального правопорушення або настання його наслідків тощо (ч. 3 ст. 218 КПК України).

Аналізуючи цей вид підслідності, варто наголосити, що положення ч. 2 ст. 218 КПК України, яке передбачає можливість здійснення слідчим розслідування кримінального правопорушення, невіднесеного до його компетенції, доти, доки прокурор не визначить іншу підслідність, на наш погляд, стосується лише виключення із правил територіальної, а не предметної підслідності. Основним аргументом на користь такого розуміння є таке:

– по-перше, ця норма міститься у ст. 218 КПК України, яка стосується визначення територіальної підслідності (місця проведення досудового розслідування). З приводу цього аргументу може виникнути питання: а як же положення ч. 5 ст. 218 КПК України, яке врегульовує порядок вирішення спорів? Можна припустити, що воно також є таким, що стосується тільки

спорів про територіальну підслідність. Проте друге речення ч. 5 ст. 218 КПК України, яке передбачає порядок вирішення спорів у кримінальному провадженні, що може належати до підслідності НАБУ, дає підстави для припущення, що йдеться і про спори щодо визначення предметної (відомчої) підслідності. На нашу думку, тут можна говорити про недоліки законодавчої техніки. Вважаємо, що друге речення ч. 5 ст. 218 (а можливо, і вся ця частина) повинна бути закріплена не у ст. 218 КПК України, а в окремій нормі, яка була б присвячена порядку регламентування вирішення спорів;

– по-друге, можна припустити, що законодавець, закріплюючи порядок вирішення спорів тільки про територіальну підслідність, передбачав, що спори про предметну підслідність (зважаючи на закладений в основу її визначення критерій (принцип) спеціалізації та досить докладні правила її визначення у законі) апіорі не можуть виникнути. Те ж, що на практиці вони є, свідчить про неналежне розуміння сутності предметної підслідності й неправильне застосування норм, які її регламентують. А це ще раз підтверджує, що норма, яка б регламентувала порядок вирішення спорів про підслідність будь-якого виду, повинна бути загальною.

2. Щодо допустимості доказів, отриманих з порушенням підслідності. Відповідно до ст. 86 КПК України: «доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому КПК. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення». Конституційний Суд України у рішенні № 12-рп/2011 від 20.10.2011 року у справі за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України [1] зазначив, що обвинувачення у вчиненні злочину не може бути обґрунтоване фактичними даними, одержаними в незаконний спосіб, а саме: з порушенням конституційних прав і свобод людини та громадянина; з порушенням встановлених законом порядку, засобів, джерел отримання фактичних даних; не уповноваженою на те особою тощо.

Таким чином, одним із правил (критеріїв) допустимості доказів традиційно визнається отримання їх уповноваженою особою (належним суб'єктом). Визначення належного слідчого, який правомочний здійснювати досудове розслідування у конкретному кримінальному провадженні, повинно відбуватись обов'язково з дотриманням вимог інституту підслідності, зокрема вимог предметної підслідності (ст. 216 КПК України), в основі якої, як ми вище зауважили, має місце критерій спеціалізації органів досудового розслідування. Інакше, відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК України, докази, які були отримані «після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених цим Кодексом, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень», повинні бути визнані недопустимими.

Варто відзначити, що на предмет допустимості доказів (дотримання правил (критеріїв) допустимості) він оцінюється, виходячи з фактичних обставин кримінального провадження, відомих на момент прийняття відповідного процесуального рішення або проведення певної процесуальної дії. Так, зокрема, слідчий суддя, розглядаючи клопотання слідчого про надання дозволу на проведення окремих слідчих (розшукових) дій чи застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження, оцінює докази, якими обґрунтовується клопотання слідчого, на предмет їх допустимості, зокрема з погляду належного суб'єкта, який зібрав такі докази.

Проте, як відомо, кримінальна процесуальна діяльність має динамічний характер. Їй притаманна тенденція до появи нових обставин, які закономірно призводять до трансформації кримінальних процесуальних правовідносин. Це може призвести до зміни змісту предмета обвинувачення, що формується у процесі досудового розслідування, зокрема правової кваліфікації і, як наслідок, підслідності (як предметної, так і територіальної).

Водночас, як обґрунтовувалося вище, зміна підслідності не повинна автоматично призводити до втрати доказами статусу допустимих унаслідок того, що на

попередніх етапах досудового розслідування збирання доказів здійснював слідчий іншого відомства. Іншими словами, якщо, виходячи із відомих на той момент фактичних обставин кримінального провадження, підслідність була визначена правильно, то підстав для визнання на цій підставі зібраних доказів недопустимими немає. Коли ж будуть виявлені нові обставини, які призводять до зміни підслідності, то докази для того, щоб бути допустимими, повинні вже бути зібрані новим (уповноваженим у порядку, визначеному законом) органом досудового розслідування.

Слід зазначити, що у подальшому суд, який буде вирішувати кримінальну справу по суті, під час прийняття остаточного рішення також буде оцінювати докази на вимогу допустимості. Вирішуючи відповідне питання, суд має проаналізувати процедуру формування доказів, зокрема з погляду належного суб'єкта (підслідності) на момент їх збирання.

На завершення розгляду цього питання хотілося б зауважити, що інститут підслідності, даючи можливість визначення суб'єкта і місця досудового розслідування, опосередковано забезпечує швидкість і якість підготовки кримінального провадження; дотримання прав потерпілого і підозрюваного на законного слідчого, гарантуючи їм таким чином можливість правильно адресувати свої заяви, скарги і клопотання. Відмова у праві на законного слідчого, тобто коли має місце довільне порушення правил підслідності, породжує сумніви в неупередженості органу розслідування, який, можливо, призначений *ad hoc* (з лат. – спеціально для цього випадку). Тому недотримання правил підслідності слід розцінювати не лише як порушення загальних правил кримінального провадження, а також і як істотне порушення прав і свобод людини, наслідком чого є визнання здійсненого кримінального провадження (кримінального процесуального доказування) незаконним, а отриманих доказів – недопустимими (ч. 1 ст. 87 КПК України).

Підтвердженням цієї думки є численні рішення судів під час розгляду конкретних кримінальних справ [2], а також позиція суддів судової палати з розгляду

кримінальних справ, висловлена в листі заступника голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ С.І. Кравченка (вих № 9-2388/0/4-16 від 13.09.2016 р.) [3].

3. Щодо окремих особливостей початку досудового розслідування.

Насамперед вважаємо за необхідне відзначити, що особливості процесуального порядку досудового розслідування регламентуються не тільки КПК України (зокрема, ст. 214), а й підзаконними нормативними актами (Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженим наказом Генеральної прокуратури України № 139 від 6.04.2016 р. (надалі – Положення про ЄРДР); Інструкцією про порядок ведення єдиного обліку в органах поліції заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України № 1377 від 6.11.2015 р. (надалі – Інструкція про ЄО)³; Інструкцією про порядок приймання, реєстрації та розгляду в Службі безпеки України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення, затвердженою наказом Центрального управління Служби безпеки України № 515 від 16.11.2012 р.; Порядком прийняття та обліку в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затвердженим наказом Міністерства юстиції України № 254/5 від 2.02.2017 р.).

Відповідно до вказаних нормативних актів потрібно розрізняти такі дії, як прийняття заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення (в органах поліції ці дії фіксуються, зокрема, в протоколі прийняття усної заяви чи повідомлення про злочин), реєстрація їх у відомчих обліках (в органах поліції це журнал єдиного обліку та інтегрована інформа-

ційно-пошукова система) та реєстрація в ЄРДР.

Перші дві дії за своєю сутністю є такими, якими починається кримінальна процесуальна діяльність (починається етап (стадія) початку досудового розслідування), адже відповідно до п. 8 розділу 3 Інструкції про ЄО саме реєстрація заяви чи повідомлення у журналі ЄО є датою їх подання. Відповідно до змісту ст. 214 КПК України та вказаних відомчих нормативних актів можна зробити висновок, що прийняття і реєстрація у відомчому обліку може бути здійснена будь-яким слідчим чи прокурором, навіть тим, якому кримінальне правопорушення, щодо якого надійшла заява, не підслідне. Що ж стосується реєстрації у ЄРДР, то це дія, якою закінчується етап (стадія) початку досудового розслідування. З приводу того, хто може/повинен вносити відомості до ЄРДР, доцільно відзначити, що в чинному законодавстві це питання не врегульовано. На нашу думку, тут може мати місце два варіанти розвитку подій:

– *перший*: 1) відомості до ЄРДР вносяться слідчим того відомства (територіального району), до якого надійшла заява про злочин і в якому вона прийнята та зареєстрована у відомчому обліку; 2) після цього, відповідно до ч. 6 ст. 214 КПК України слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України. Такими іншими відомостями, які можуть бути повідомлені слідчим (чи виявлені самим прокурором), можуть бути й відомості про те, що це кримінальне провадження не підслідне цьому слідчому; 3) керівник органу прокуратури (або прокурор – процесуальний керівник, якщо про порушення правил підслідності стане відомо пізніше, після його призначення) на підставі п.п. 1, 3 ч. 2 ст. 36 КПК України чи ч. 2 ст. 218 КПК України повинен винести постанову про визначення предметної або територіальної підслідності. Щодо строку прийняття такого рішення прокурором, вважаємо, що тут може бути застосована аналогія ч. 7 ст. 214 КПК України, яка передбачає прийняття майже аналогічного рішення невідкладно, але не пізніше на-

³ З приводу зазначеної Інструкції доцільно зауважити, що, зважаючи на те, що вона врегульовує діяльність відомства, відповідні органи якого здійснюють досудове провадження щодо більшості кримінальних правопорушень, вчинених в Україні, а також на те, що вона найбільш докладно регламентує питання належного порядку початку досудового розслідування, вважаємо за можливе використовувати її положення за аналогією під час вирішення окремих питань, які виникають у діяльності відповідних органів інших відомств.

ступного дня. Доцільно зауважити, що такий алгоритм дій обов'язково повинен мати місце у разі порушення правил територіальної підслідності, адже саме на його дотримання орієнтує п. 3 розділу 2 Інструкції про ЄО;

– *другий*: 1) якщо вже на етапі прийняття і реєстрації у відомчому обліку буде відомо, що кримінальне правопорушення, щодо якого надійшла заява, не підслідне органу досудового розслідування цього відомства (тобто належить до предметної підслідності іншого органу досудового розслідування), то така заява може бути направлена до іншого відомства за підслідністю; 2) у ЄРДР інформація вноситься слідчим, до якого вона надійшла з іншого органу досудового розслідування і якому підслідне кримінальне правопорушення, з приводу якого була подана заява чи повідомлення. За такого варіанту розвитку подій, вважаємо, що повинні бути дотримані такі умови: а) рішення про направлення повинен прийняти або прокурор, або керівник слідчого підрозділу; б) таке перенаправлення можливе, якщо це не призведе до порушення визначеного ч. 1 ст. 214 КПК України 24-годинного строку на внесення відомостей до ЄРДР.

Зважаючи на неврегульованість проаналізованого вище питання, вважаємо, що воно потребує вирішення шляхом регламентування у КПК України чи в Положенні про ЄРДР (або в іншому міжвідомчому нормативному акті).

Відповіді на питання, поставлені Генеральною прокуратурою України

1. Чи допускають норми ст. 214 КПК України:

– **можливість не приймати та не реєструвати заяви і повідомлення про злочин, зокрема з мотивів неповноти викладеної у них інформації, подання до органу, якому вони предметно чи територіально не підслідні?**

Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК України та п. 1 розділу 2 Інструкції про ЄО – ні, не допускають.

– **перенаправляти заяви і повідомлення про злочин за підслідністю без внесення відомостей до ЄРДР?**

Положення чинного кримінального процесуального законодавства, які регулюють питання початку досудового роз-

слідування, не містять прямої вказівки чи заборони щодо перенаправлення заяв і повідомлень про злочин за підслідністю без внесення відомостей у ЄРДР.

2. Чи передбачає ст. 214 КПК України у системному аналізі з статтями 216 та 218 будь-які винятки із загального правила прийняття, реєстрації заяв та повідомлень про злочин, внесення відомостей до ЄРДР, початку досудового розслідування правопорушень із формальними ознаками підслідності НАБУ, зокрема:

– **чи свідчить ст. 214 КПК України про те, що виключно детективами НАБУ та прокурорами САП уповноважені приймати та реєструвати заяви і повідомлення про злочини з формальними ознаками підслідності НАБУ, а реєстрація слідчими та прокурорами інших органів є незаконною?**

Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК – ні, не свідчить. Як ми зазначили у наукознавчому завідомленні, тут можуть мати місце два варіанти розвитку подій.

– **чи обмежує ст. 214 КПК України будь-яким чином слідчих і прокурорів у праві внесення до ЄРДР відомостей про правопорушення з формальними ознаками підслідності НАБУ?**

Відповідно до ч. 1 ст. 214 КПК України – ні, не обмежує.

– **чи забороняє ст. 218 КПК України слідчому, визначеному керівником органу досудового розслідування, проводити досудове розслідування правопорушень за ознаками підслідності НАБУ, доки процесуальний керівник у цьому провадженні не визначить іншу підслідність?**

Питання поставлене не коректно, оскільки, як зазначалось у наукознавчому завідомленні, ст. 218 КПК України регламентує територіальну, а не предметну підслідність.

– **чи заперечує ст. 214 КПК України право прокурора, який вніс відомості до ЄРДР про кримінальне правопорушення з формальними ознаками підслідності НАБУ, передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування іншого, крім НАБУ, з дорученням щодо проведення досудо-**

вого розслідування у разі об'єктивної неможливості встановлення на момент реєстрації усіх ознак відповідності цього правопорушення такому, що підслідне НАБУ (розміру предмета злочину, шкоди суб'єкта вчинення тощо)?

Відповідно до ст. 214 КПК України – ні, не заперечує. Проте доцільно зауважити, що якщо розмір завданої злочином шкоди на момент початку досудового розслідування справді може бути невідомий, більше того, навіть якщо відомий, усе одно потребує підтвердження шляхом проведення певних процесуальних дій (наприклад, експертизи); то розмір предмета злочину, як правило, відомий з моменту виявлення ознак злочину й не вимагає проведення якихось перевірочних дій. Таким чином, в останньому випадку дії, щодо яких поставлене питання, є досить сумнівними й можуть призвести до вказаних у наукознавчому завідомленні наслідків щодо визнання незаконності здійснення розслідування і недопустимості доказів.

– чи забороняє ст. 218 КПК України процесуальному керівнику в конкретному кримінальному провадженні після встановлення обставин, які свідчать про підслідність правопорушення НАБУ, визначати за НАБУ підслідність?

Питання поставлене не коректно, оскільки, як зазначалось у наукознавчому завідомленні, ст. 218 КПК України регламентує територіальну, а не предметну підслідність.

– чи дають положення ч. 2 ст. 218 КПК України підстави для висновку про виключне право керівника чи прокурора САП визначати підслідність за НАБУ у провадженні, яке розслідується іншим органом?

Питання поставлене не коректно, оскільки, як зазначалось у наукознавчому завідомленні, ст. 218 КПК України регламентує територіальну, а не предметну підслідність.

3. Чи свідчать положення ст. 36 КПК України про особливий статус керівника САП у процесі права приймати рішення у конкретному кримінальному провадженні без визначення його у цьому провадженні процесуальним

керівником, зокрема визначати підслідність конкретного кримінального провадження, яке розслідується іншим органом досудового розслідування, за НАБУ?

Аналіз чинного кримінального процесуального законодавства дає підстави стверджувати, що участь прокурора у здійсненні досудового розслідування КПК України пов'язує виключно з процесуальним керівництвом таким розслідуванням.

Щодо другої частини поставленого питання, то, вважаємо, що питання про підслідність кримінального провадження, яке розслідується іншим органом досудового розслідування (яке, як ми розуміємо, йому не підслідне), повинно вирішуватись у порядку передачі кримінального провадження у випадку зміни фактичних обставин кримінального провадження, що призводять до зміни підслідності, або у площині вирішення спорів про підслідність.

4. Чи наділяють норми ст. 37 КПК України та ч. 5 ст. 8-1 Закону України «Про прокуратуру» керівника САП правом визначати себе особисто процесуальним керівником у провадженні?

Аналіз вказаних у поставленому питанні норм чинного законодавства дає підстави для висновку про відсутність заборони щодо можливості керівника САП призначати себе процесуальним керівником у провадженні. На підтвердження цієї тези доцільно зауважити, що в такому разі регламентована законодавством система стримувань і противаг за рішеннями, діями та бездіяльністю прокурора, який за посадою є керівником САП, діє у повному обсязі. Зокрема, йдеться про можливість судового оскарження його рішень, дій чи бездіяльності, здійснення нагляду за його процесуальною діяльністю у конкретному кримінальному провадженні з боку Генерального прокурора України.

5. Чи дає системний аналіз п. 2 ч. 3 ст. 87, ст.ст. 214, 216, 218 КПК України підстави для висновку про визнання за будь-яких обставин недопустимими доказів, зібраних у кримінальному провадженні з ознаками підслідності НАБУ, іншим, крім НАБУ, органом, який діяв у межах передбачених КПК України повноважень?

Порушення правил підслідності свідчить про порушення засади законності кримінального провадження і, безумовно, повинно призводити до визнання отриманих доказів недопустимими. Іншим, крім НАБУ, органом, який може діяти в межах передбачених КПК України повноважень (тобто здійснювати певні процесуальні дії у кримінальному провадженні щодо злочину, підслідного НАБУ, й отримати докази, які не будуть визнані недопустимими), є орган досудового розслідування чи оперативний підрозділ, якому в передбаченому законом порядку було доручено проведення таких дій (п. 3 ч. 2 ст. 40, ч. 2 і 3 ст. 41, ч. 6 ст. 218 КПК України).

Список використаної літератури:

1. Рішення Конституційного суду України № 12-рп/2011 від 20.10.2011 р. у спра-

ві за конституційним поданням Служби безпеки України щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 62 Конституції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-11>.

2. Ухвала Апеляційного суду міста Києва у справі № 757/18966/16-квід9.06.2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/58373348>.

3. Лист заступника голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ С.І. Кравченка (вих № 9-2388/0/4-16 від 13.09.2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sc.gov.ua/uploads/tinymce/files//Лист%20Заступнику%20Генерального%20прокурора%20України%20Холодницькому%20Н.І..pdf>.

Вапнярчук В. В. Об отдельных вопросах подследственности, допустимости доказательств и начала досудебного расследования

В публикации анализируются вопросы, которые были поставлены Генеральной прокуратурой Украины перед учеными Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого, и приводятся ответы на них. Поставленные вопросы были объединены в три группы: 1) в отношении института подследственности; 2) об отдельных особенностях допустимости доказательств; 3) о начале досудебного расследования.

Ключевые слова: *подследственность, предметная подследственность, территориальная подследственность, допустимость доказательств, начало досудебного расследования.*

Vapnyarchuk V. Regarding the specific issues of jurisdiction, admissibility of evidence and the start of pre-trial investigation

This publication analyzes the issues that were mooring the Prosecutor General of Ukraine to the National Law University scientists Yaroslav the Wise, and provides answers. Putting questions were grouped into three groups: 1) on the Institute jurisdiction; 2) on the individual characteristics of the admissibility of evidence; 3) on the beginning of the pre-trial investigation.

Key words: *investigative jurisdiction, subject investigative jurisdiction, territorial investigative jurisdiction, admissibility of evidence, start of pre-trial investigation.*